

קובץ לימוד

ב' ניסן

כולל:

הוראות רבינו חסידות
משניות אגרות קודש

"אזוי ווי ס'איז דאך דער יום הילולא . . און ס'איז דאך ידוע
דער פתגם פון רבי'ן (מהורש"ב) ג"ע אז מיר דארפן אנקומען
צו זיין זכות, און "זכותו יגן עלינו" - איז מען מציע יעדערן
טאן אין די ענינים וואס זיינען פארבונדן מיט יום ההילולא:

מיזאל לערנען א פרק משניות וואס הויבט זיך אן מיט
איינע פון די אותיות פון שמו הקדוש (עכ"פ איין פרק
משניות) . . און לערנען אויף אן ענין אין די דרושי חסידות פון
בעל ההילולא . .

און דאס וועט נאכמער מורז זיין אז זכותו יגן עלינו ועל כל
בני ישראל בכל מקום שהם". (לקו"ש חכ"א ע' 296)

הוראות רבינו

ענינו המיוחד של אדמו"ר הרש"ב: הפעת התורה!

ווען מ'הויבט אן זוכן ענינו המיוחד פון דעם רבי'ן נ"ע, זעט מען אז עס זיינען דא א ריבוי ענינים, ביז אין אן אופן פון אין סוף . אבער בשעת מ'דארף ארויסנעמען א הוראה אין עבודת ה', קען מען ניט ארויסנעמען א הוראה פון אלע ענינים בבת אחת, נאר עס מוז זיין א סדר פון קדימה ואיחור...

ענינו המיוחד פון רבי'ן נ"ע איז געווען דער ענין פון הפעת התורה, און לאו דוקא פנימיות התורה, נאר אויך נגלה דתורה – ווי ס'איז מודגש אין דעם וואס ער האט מייסד געווען ישיבת "תומכי תמימים", כדי אז מ'זאל לערנען "תורת ה', תורה הנגלית ותורת החסידות, תמימה", אז ס'זאל ווערן "תורה אחת", איין זאך, ובהקדמת עבודת התפלה.

אצל שאר הרביים היתה ישיבה, אך לא הפעה...

וואס דאס איז דער אויפטו פון רבי'ן נ"ע אין יסוד ישיבת "תומכי תמימים" - דער ענין פון הפעת התורה: ביים אלטן רבי'ן זענען געווען דריי חדרים, וואס דארטן האט מען געלערנט נגלה דתורה און פנימיות התורה, ועד"ז געפינט מען ביים צ"צ אז ער האט געשיקט יונגע-לייט אין מקומות שונים אז זיי זאלן דארטן לערנען אונטער דער השגחה פון משיעי חב"ד, ועד"ז געפינט מען ביים רבי'ן מהר"ש זיינען געווען "יושבים",

יונגע-לייט וועלכע זיינען געזעסען און געלערנט, [מיין זיידע (הרה"ג הרה"ח ר' מאיר שלמה, רב בניקוליוב) איז געווען פון די "יושבים" אין ליובאוויטש, נאך זיין חתונה איז ער אוועקגעפארן זיצן און לערנען אין ליובאוויטש ביים רבי'ן מהר"ש], און דערנאך איז עס אויך נמשך געווארן אין התחלת זמן הנשיאות פון רבי'ן נ"ע.

כוונת ישיבת תו"ת: להרבות בלימוד נגלה וחסידות!

און דערנאך ווען די נשיאות פון רבי'ן נ"ע איז נתגלה און נתפרסם געווארן נאכמער – איז צוגעקומען דער אויפטו פון התייסדות ישיבת "תומכי תמימים", וואס דערמיט האט זיך אויפגעטאן דער ענין פון הפעת התורה, ווארום די כוונה פון התייסדות ישיבת "תומכי תמימים" איז – אויף צוציען אהינצו תלמידים מכל קצוי תבל, ניט נאר די וואס געפינען זיך אין יענעם ארט, אדער בסמיכות צו יענעם ארט, נאר אויך די וואס געפינען זיך בריחוק מקום, ועד"ז בנוגע צו די וואס געפינען זיך בריחוק מקום ברוחניות – די וואס ווילן נאך ניט גיין לערנען אין דער ישיבה – אז מ'זאל זיי צוציען און אריינברענגען אין דער ישיבה, כדי אז זיי זאלן לערנען נגלה דתורה און פנימיות התורה גם יחד. ועפ"ז איז פארשטאנדיק אז דער אויפטו פון רבי'ן נ"ע איז געווען דער ענין פון הפעת התורה.

(לקו"ש ח"כ ע' 386)

משניות

מתחיל באות ע' של שמו הק' – מס' פסחים פרק י'

הוא יצא ממצרים, שנאמר (שמות יג), והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לפיכך אנו חייבין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרום, להדר, לברך, לעלה, ולקלס, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות, מגוון לשמחה, ומאכל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו, הללויה:

(ו) עד היכן הוא אומר, בית שמאי אומרים, עד אם הפנים שמחה. ובית הלל אומרים, עד חלמיש למעינו מים. וחותם בגאולה. רבי טרפון אומר, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה חותם. רבי עקיבא אומר, כן ה' אל הינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו', עד ברוך אתה ה', גאל ישראל:

(ז) מזגו לו כוס שלישי, מברך על מזונו. רביעי, גומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר. בין הכוסות הללו, אם רוצה לשמות, ישתה. בין שלישי לרביעי, לא ישתה:

(ח) אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ישנו מקצתן, יאכלו. פלן, לא יאכלו. רבי יוסי אומר, נתנמנמו, יאכלו. נרדמו, לא יאכלו:

(ט) הפסח אחר חצות, מטמא את הידים. הפגול והנותר, מטמאין את הידים. בריך ברכת הפסח פטר את של זבח. בריך את של זבח, לא פטר את של פסח, דברי רבי שמעאל. רבי עקיבא אומר, לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו:

(א) ערבי פסחים סמוך למנחה, לא יאכל אדם עד שתחשך. ואפלו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. ולא יפתחו לו מארבעה כוסות של יין, ואפלו מן התמחוי:

(ב) מזגו לו כוס ראשון, בית שמאי אומרים, מברך על היום, ואחר כך מברך על היין. ובית הלל אומרים, מברך על היין, ואחר כך מברך על היום:

(ג) הביאו לפניו, מטבל בחזרת, עד שמגיע לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה וחרסת וחרסת ושני תבשילין, אף על פי שאין חרסת מצוה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר, מצוה. ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח:

(ד) מזגו לו כוס שני, וכאן הבן שואל אביו. ואם אין דעת בבן, אביו מלמדו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור. שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי, שלוק, ומבשל, הלילה הזה כולו צלי. שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים. ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיום בשבח, ודורש מארמי אובד אבי, עד שיגמור כל הפרשה כלה:

(ה) רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, נאלו הן, פסח, מצה, ומרור. פסח, על שום שפסח המקום על פתי אבותינו במצרים. מצה, על שום שנגאלו אבותינו ממצרים. מרור, על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. בכל דור ודור חייב אדם לקרוא את עצמו כאלו

חסידות

קטעים מתוך ד"ה ואברהם זקן וגו' תרס"ו – בענין העיון בתורה

והענין, דהנה ידוע ומבואר במ"א בענין חו"ב, שאפשר להיות חכמה בלא בינה, ובינה בלא חכמה. דיש מי שהוא בעל הבנה להמציא המצאות וסברות חדשות, ואינו בעל השגה להשיג ולהבין דבר ולברר וללבן כל דבר כו', ויש שהוא בעל השגה ואינו בעל הבנה. וכמו"כ מי שיש בו ב' הכחות, יש שעיקרו בכח ההבנה, ויש שעיקרו בכח ההשגה, שכחו רב להשיג כל דבר וללבן כל ענין איך ומה הוא. וכידוע דמקום הבירור הוא בבניה דוקא, והיינו דוקא כאשר מעיין בהענין לידע איך הוא, שזהו השגה אמיתית שמעיין בכל דבר לידע איך הוא, ויתהווה אצלו כמה קושיות וסתירות על הענין, או שאינו ניחא ל' (עס לייגט זעך באַ עם ניט), וה"ה מייגע לעיין יותר, ומוצא בזה עומק שעי"ז הוא מסיר הקושי' והסתירה, או שהונח יותר כו', ואח"כ מעיין עוד להבין הענין יותר, וכל מה שמעיין יותר ה"ה בא אל עומק הענין יותר, ומתברר ומתלבן הענין יותר.

וזהו בינה יתירה ניתנה באשה, שע"י כח הבינה דוקא מתברר ומתלבן נקודת החכמה, שבא אל עומק ומקור החכמה, ומאיר משם נקודת החכמה כמו שהיא לעומקה ואמיתתה, וגם יהי' משם גילויים חדשים בעומק השכל והחכמה בענין הזה בנביעה רבה ביותר כו'. דהנה, כח החכמה הבא בבחי' אור ישר מלמעלמ"ט שלא ע"י יגיעה ועיון, כמ"ש והחכמה מאין תמצא, יש בזה שיעור ומדה וגבול עד כמה יכול להשכיל ולהשיג, והיינו רק לפי כח מקורו בכח המשכיל שלו, ואח"כ יכלה כחו, שאינו יכול להשכיל ולהשיג יותר. וכידוע, דכח המשכיל יש בו ג"כ ציור באיזה אופן ישכיל ועד כמה ישכיל, להיות כי זהו ג"כ כח שבא בבחי' המשכה מהנפש, רק שהוא בבחי' המשכה נעלמת כו', וכמ"ש במ"א, ומאחר שהוא בבחי' המשכה, בהכרח שיש בו ציור באיזה אופן נמשך כו'.

ולכן אנו רואין שיש כמה חכמים שמסוגלים לחכמה אחת ואינם מסוגלים כלל לחכמה אחרת, זה מסוגל לחכמה זו וזה לחכמה זו כו', והיינו מצד ציור דכח המשכיל שלו שנצטייר באופן כזה, דכח חכמה זו, כמו כח חכמת התכונה או כח חכמת החשבון וכה"ג, הוא אצלו בהתגלות יותר כו', וכמ"ש מזה באריכות בד"ה שמח תשמח רנ"ז.

ומאחר שיש ציור באופן המשכתו בפרטיות מדרי' החכמות, ממילא יש בו ג"כ ציור והגבלה באיזה אופן ישכיל, וכמה שיכול לימשך ולהתפשט, היינו כמה שבכחו להשכיל בכל חכמה בפרט. וכמו שיש הרבה דרגות בחכמים, שזה משכיל באופן כזה וזה באופן אחר, וזה משכיל יותר מזולתו.

ועם היות שזה תלוי ג"כ בכלי המוח, אם המה כלים רחבים וראויים לקבל אור החכ' כו', מ"מ, ה"ה רק כלים לבד, והעיקר תלוי בטיב כח המשכיל שלו, אם נמשך בטוב יכול להשכיל יותר כו' (וכמו שאנו רואין שיש מי שכח שכלו גדול וכלי מוחו קטנים, ונראה בו גילוי אור השכל להשכיל הרבה, אלא שאינו בא בהרחבה ובתפיסה והתיישבות כ"כ, אבל עצם ההשכלה היא בטוב בעצם, מצד טיב כח שכלו כו'), ומ"מ הוא בבחי' הגבלה כמה שיש בכחו להשכיל כו', דמאחר שיש בזה חילוקים דריבוי ומיעוט, מה שנמשך בטוב ומה כו', וממילא גם הטוב והריבוי הוא בהגבלה כו'.

והנה בזח"א דק"ל ע"ב ע"פ עין לא ראתה כו' יעשה למחכה לו, אי, מאי למחכה לו, כמד"א (איוב ל"ב) ואל' חכה את איוב בדברים, ואלין אינון דדחקין למלה דחוכמתא ודייקין ל' ומחכאן ל' למנדע ברירא דמלה כו'. מפרש מחכה ל' המתנה ועיכוב, וכמו ואל' חכה כו', וכמו אם יתמהמה חכה לו, שהוא ל' תקוה, וגם ל' המתנה כו', והוא שממתין על איזה דבר, וכמו"כ הוא בעסק התורה, ההמתנה והעיכוב, והיינו עיון התורה כו'.

והענין הוא, דהנה, עיקר ענין העיון וההגיון בתורה הוא רק העיכוב וההעמדה על הדבר עד שבא להשגת אמיתתה, וכמו שאנו רואין בחוש בכל דבר שכלי, בכדי שיבוא אל עומק החכמה לאמיתתה, כמו על אמיתת הדין באיזה דבר מד"ת, הוא דוקא ע"י היגיעה רבה במוחו, שמייגע כלי מוחו בעיון גדול ובהעמקה גדולה במתינות דוקא, אז יגיע לאמיתות הדבר.

וענין היגיעה הוא שאינו מסתפק בהשגת הדבר בהשקפה ראשונה, שזהו ידיעה שטחית בלבד, ואינו יודע פנימיות הדבר כלל, כ"א כאשר לומד פעם ושתים עד כמה פעמים, לא יבין עדיין את הענין כלל, היינו שאינו יודע עדיין פנימיות ענינו כלל, ואדרבה, יוקשה לו הרבה בזה, עד שנותן כל כח שכלו והשגתו בזה בעיון גדול, ומעמיק דעתו לידע אמיתת הדבר איך הוא, וכל שיעמיק יותר, יותר יפלא ממנו הענין, עד אשר בא אל עומק פנימיות הכוונה ואמיתת הענין שהוא באופן כך וכך.

וזהו מעלה יתירה בעיון, שע"י דוקא בא לעומק אמיתות הדברים יותר מכמו שהי' מבינו בהשקפה ראשונה מי ששכלו חריף ויכול לבוא על הענין מיד בהשקפה ראשונה, לא יבוא לעומק אמיתות ההשכלה כמו מי שמייגע כלי שכלו בריבוי יגיעה, שע"י בא דוקא לעומק השכל ואמיתת כוונתו, וה"ה ממציא כמה שכליים חדשים בהענין, שלולא העיון לא הי' בא על הענינים אלו, כ"א ע"י העיון והיגיעה דוקא, וכמו"כ בכחו אז להרחיב הענין ביותר בריבוי פרטים וריבוי הסתעפות, וכל ענין פרטי להסבירו בפנים מסבירות ביותר כו'.

וכמ"ש במ"א ההפרש בין לימוד משניות ללימוד התלמוד, דמלימוד וגירסת המשניות לא נעשה הולדה חדשה, רק מה שמבואר בהמשניות, אבל בלימוד התלמוד שהו"ע העיון והפלפול בההלכות שבמשניות, ה"ז נק' עשב מזריע זרע עץ פרי, שמוצאים בפלפולם דין חדש. וכמו נפק מלתא מבינייהו, שע"י העיון מולידים דין חדש מה שהי' בהעלם דבר קודם העיון.

וכמו מי שחופר בעומק הארץ, ע"יז הוא מוצא מי מעיין, שהוא נביעה חדשה מן המקור. דמי שאינו חופר בעומק כ"כ, ה"ה מוצא רק מים מכונסים, או מי נהרות, שאינם מים חיים, אבל ע"י חפירה בעומק דוקא ה"ה מוצא נביעה חדשה מן המקור הנק' מים חיים. וכל מה שחופר בעומק יותר, תהי' הנביעה ביותר. וכמו"כ מזה תהי' התפשטות המים ביותר, וכמו כל התפשטות הנהר הוא מהמעיין דוקא, ונהרא מכיפי' מיברך, ממקורו ושרשו מהמעיין כו'. וכמו"כ הוא בעסק התורה, כשמייגע ביותר לעיין בכל ענין, ע"יז דוקא ה"ה בא אל עומק הענין, וימציא שכליים חדשים עמוקים מאד, וממילא יתפשט ויתרחב כל ענין ביותר כו'.

מאותן שהם חכמים מצד טיב כח שכלם, והיינו לפי שע"י היגיעה מגיעים להעלם עצם כח החכמה, ומשם נמשכים גילויים באופן אחר לגמרי כו'.

(י"ט של ר"ה תרס"ו ע' ע"ח ואילך)

אבל ע"י העיון ויגיעה ה"ה ממשיך מהעלם עצמות כח החכמה, שמשם יכול להיות גילויים בבחי' בלי גבול ממש כו'. וכמו שאנו רואין בחוש, שיש כמה בנ"א שכלי מוחם וכח שכלם הזמה קטנים, וע"י יגיעה שמייגעים ביותר ללמוד ולהבין ולעייין דוקא בכל ענין, ה"ה מגיעים למדרי' נעלית מאד בחכמה, יותר

אגרות קודש

בענין ההכרה ללמוד בבית המדרש דוקא

וביארתי בקצרה איך בשנים הקודמים אשר עוד אני זוכר היו מוצאים בבית המדרש תמיד אנשים בעלי בתים (לא, או לבד מהלומדים התמידים) אשר לאחר גמר העסק (או בשעות קבועות באמצע היום) הי' הולך לבית המדרש ללמוד זה משניות וזה גמרא וזה פוסק כל חד וחד לפום שיעורא דילי'. אבל דוקא בבית המדרש לא בביתו, וממילא למד. והעיקר שזה נתן מקום לענין התורה בלבו של אדם, ובנו הביט עליו ולא נתרחק כ"כ, והאב ג"כ נתן השגחתו על בנו שילמוד.

חושב שילמוד בביתו, אך בפועל...

לא כן עתה גם אצל הבעלי בתים היראים לא יש מקום שילך לבית המדרש ללמוד כ"א חושב שילמוד בביתו. ובכואו לביתו הנה אשתו וב"ב קרובים איליו יותר (מצד היצר) ומבלה את הזמן אתם, וא"כ אינו לומד.

...ועי"ז הבן הולך מדחי אל דחי ר"ל

אמנם יתר על כן מה שהבן רואה שאב אינו לומד נעשה אצלו התורה למותר לגמרי וממילא מתרחק מאד ונתפס בדרך אחרת, וכה הולך מדחי אל דחי ר"ל. והאב ג"כ אינו נותן השגחתו עליו מפני שגם אצלו נתקרה הענין בכלל, ואח"כ כשהבן מפריז על המדה, אין ביכולתו לעזור עוד.

ולזאת כשהי' הרעיון בדבר מחזיקי הדת הי' אצלי אחד מהדברים העיקרים אשר בע"ב ילמדו בכ"י ובביהמ"ד דוקא למען לתת מקום וקן על עסק התורה להטיב כללות המצב.

(אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"ד ע' ש"ה)

"והרוצה ללמוד בפני עצמו הרשות בידו אבל בבית המדרש דוקא"

אמנם עוד נחוץ מאד אל הענין בכללו, אשר גם הגדולים יתחזרו בעסק התורה כאשר הי' בשנים הקודמים, אשר כל בעל עסק אחר גמר עסקו בכל יום בא לבית המדרש ולמד כאו"א לפי ערכו, והכרח גדול הוא כעת למצב היהדות לחדש הישנות שכאו"א מחויב לכוא בזמן קבוע לבית המדרש והי' א' שיאמר שיעור גמר' או פוסקים, והרוצה ללמוד בפני עצמו הרשות בידו אבל בבית המדרש דוקא, וגם בכל עניני היהדות יהי' יהודי בחוץ ובגלוי דוקא.

וכאשר בארתי כבר במכתב אשר אחת הסיבות העיקריות בחלישות מצד היהדות אצל היראים הוא מה שהיראים משתדלים להעלים ולהסתיר כל חלקי טובה שלהם, כמו גם מי שנדבה רוחו אותו לעסוק בתורה הוא בחדרי חדרים דוקא לבל יתראה החוצה

(אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רע"ח)

"בשנים הקודמים . . היו מוצאים בבית המדרש תמיד אנשים בעלי בתים"

על שאלתו הראשונה איך הוא מצד היהדות בפלכים שלנו, השבתי אשר בדרך כלל הוא א' אידעשער געגינט [=איזור יהודי], אמנם הפרטים מאד לא טוב וישנם מצעירי אשר עושים מעשים שלא בהדרגה כלל. וסיבת הדבר הוא מפני שבשנים האחרונות רוח אחרת היתה בהכלל כולו וממנה תוצאות רוע הפרטים באופן מוזר.

לעילוי נשמת
הרה"ח הרה"ת ר' מאיר ב"ר אליהו ז"ל

לעילוי נשמת
הרה"ח הרה"ת ר' אליהו ב"ר אברהם אהרן ז"ל
להקדיש גליונות הבאות נא ליצור קשר עם "יגדיל תורה"